

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีการเรียนการสอนภาษาอาหรับ

การศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอาหรับในศูนย์การศึกษาอิสลามประมุขียิด(ตาดีกา) อำเภोजะแนะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการเรียนการสอนภาษาอาหรับดังต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาและความสำคัญของภาษาอาหรับ

2.1.1 ความเป็นมาของภาษาอาหรับ

ภาษาในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง กริยาอาการที่แสดงออกมาแล้วสามารถทำ ความเข้าใจกันได้ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ภาษา ไว้ว่า "ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือ เพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย ภาษาธรรม; เสียง ตัวหนังสือ หรือ กิริยา; อาการที่สื่อความได้ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง ภาษามือ"

ภาษาเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือช่วยทำให้มนุษย์ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นนามธรรมต่อกัน เช่นในแง่ภาษาศาสตร์ ภาษา หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดเพื่อสื่อความหมายในชุมชนหนึ่ง ๆ ในด้านจิตวิทยา ภาษา หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อ ความหมาย หรือ เพื่อแสดงความรู้สึก และ ความคิด ภาษาจึงหมายถึงการพูด การเขียน ท่าทาง ประกอบการแสดงสีหน้า และ การใช้ภาษาไปเป็นต้น ประเทิน มหาพันธ์ กล่าวว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์ ที่มนุษย์สร้างขึ้นแทนความคิด เพื่อใช้สื่อความหมายทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

บุญยงค์ เกศเทศ กล่าวว่า ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการ ดำเนินชีวิต ดำเนินชีวิตในสังคม¹

¹ วิไลวรรณ เกื้อทาน : ผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติในมุมหนังสือที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก ปฐมวัย ที่มาจากโรงเรียนในเขตเทศบาล และ นอกเขตเทศบาล . ปรินซ์ อองกันท์ กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ภาษาอาหรับ (العربية) , อระอเบียะห; อังกฤษ: Arabic Language) เป็นภาษากลุ่มเซมิติก ที่มีผู้พูดมากที่สุด ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดพอควรกับภาษาฮีบรูและภาษาอราเมอิก โดยพัฒนามาจากภาษาเดียวกันคือภาษาเซมิติกดั้งเดิม ภาษาอาหรับสมัยใหม่ถือว่าเป็นภาษาขนาดใหญ่ แบ่งเป็นสำเนียงย่อยได้ถึง 27 สำเนียง ในระบบ ISO 639-3 ความแตกต่างของการใช้ภาษาพบได้ทั่วโลกอาหรับ โดยมีภาษาอาหรับมาตรฐานซึ่งใช้ในหมู่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม ภาษาอาหรับสมัยใหม่มาจากภาษาอาหรับคลาสสิกซึ่งเป็นภาษาเดียวที่เหลืออยู่ในภาษากลุ่มอาหรับเหนือโบราณ เริ่มพบในพุทธศตวรรษที่ 11 และกลายเป็นภาษาทางศาสนาของศาสนาอิสลามตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 ² ภาษาอาหรับยังเป็นภาษาทางวรรณกรรม นับเป็นเวลากว่า 1,500 ปี³ ที่สำคัญกว่านี้คือ ภาษาอาหรับเป็นภาษาประจำศาสนาอิสลาม เป็นภาษาของพระคัมภีร์ อัลกุรอานที่มุสลิมทุกชาติ ทุกภาษาเกือบ 2,000 ล้านคนทั่วโลกศรัทธา เพราะเป็นพระดำรัสของอัลลอฮ์ ผู้เป็นพระเจ้าเพียงพระองค์เดียว ที่ประทานลงมาเป็นทางนำ และระบอบการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์แบบ แก่มนุษย์ชาติ และเป็นภาษาของการละหมาด การขอพรของมุสลิมทั่วโลก ความพิเศษที่ได้รับจากภาษาอาหรับคือ อัลกุรอานเป็นภาษาอาหรับ ดังนั้นแม้คนที่มีใจอาหรับ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาอาหรับไปด้วยอีกภาษาหนึ่ง อย่างน้อยต้องอ่านได้ แม้จะพูดเชิงสื่อสารไม่ได้ก็ตาม เป็นอีกสำเนียงหนึ่งที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์รวมของมุสลิม

ประเทศที่ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษาประจำชาติ

ภาษาอาหรับเป็นภาษาทางราชการของสมาชิกสันนิบาตอาหรับที่มีสมาชิกจากภูมิภาคเอเชียตะวันตก แอฟริกาเหนือ และแอฟริกาตะวันออก รวมกันถึง 22 ประเทศ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ โมร็อกโก ซูดาน อัลจีเรีย ตูนิเซีย ลิเบีย ชด จิบูตี เจริเทรีย มอริตานิเย อีรัก จอร์แดน ซีเรีย ปาเลสไตน์ เลบานอน เยเมน โอมาน การ์ตา บาร์เรน สหรัฐอาหรับเอมิเรต คูเวต นอกจากนี้ยังเป็นภาษาที่สองในประเทศมุสลิมอีกหลายประเทศ ทั้งในแอฟริกาและเอเชีย

2.2.2 ความสำคัญของภาษาอาหรับ

การสื่อสารจำเป็นต้องอาศัยสัญลักษณ์หรือภาษาเพื่อสื่อความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกซึ่งกันและกันและเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน ภาษาในโลกนี้ จึงมีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างมาก มนุษย์จึงนำมาใช้สื่อสารอย่างแพร่หลายเพื่อความอยู่รอด และดำรงชีวิตอย่างสงบสุข ภาษาอาหรับก็เช่นกัน เป็นภาษาหนึ่งที่ใช้การสื่อสารชีวิตประจำวัน ใช้ในการเรียนรู้ และการปฏิบัติศาสนา รวมทั้งการศึกษาหาความรู้ทั่วไป

² <https://th.wikipedia.org/wiki>

³ ผศ.ดร.อับดุลลอฮ์ หนุ่มสุข หนังสือ อะฮ์ลัน โดยกลุ่มนักศึกษาภาษาอาหรับ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ภาษาอาหรับไม่เพียงเป็นภาษาเก่าแก่ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น หากยังครองความสำคัญในฐานะที่เป็นภาษาเดียวที่ดำรงรักษาองค์ความรู้อย่างสมบูรณ์ ไว้ให้นักภาษาศาสตร์ได้ทำการศึกษาภาษาเขมิติกอื่นๆที่ตายไปแล้ว หรือภาษาเขมิติกที่ยังมีชีวิตอยู่ กล่าวได้ว่าในระหว่าง ค.ศ.ที่ 9-12 งานเขียนในด้านปรัชญา การแพทย์ ประวัติศาสตร์ ศาสนศาสตร์ ดาราศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ล้วนเขียนขึ้นด้วยภาษาอาหรับมากกว่าภาษาใดๆทั้งสิ้น ภาษาอาหรับยังเป็นแหล่งกำเนิดของคำยืมจำนวนมากในภาษาที่ใช้โดยมุสลิมและภาษาส่วนใหญ่ในยุโรป ภาษาอาหรับเองก็มีการยืมคำจากภาษาเปอร์เซียและภาษาสันสกฤตด้วย ในช่วงยุคกลาง ภาษาอาหรับเป็นภาษาหลักในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมโดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และปรัชญา จึงทำให้ภาษาในยุโรปจำนวนมากยืมคำไปจากภาษาอาหรับ โดยเฉพาะภาษาสเปนและภาษาโปรตุเกส ทั้งนี้เพราะอารยธรรมอาหรับเคยแผ่ขยายไปถึงคาบสมุทรไอบีเรีย

ภาษาอาหรับมาพร้อมกับศาสนาอิสลามเพราะเป็นภาษาของอัลกุรอาน ดังนั้น ผู้นับถือศาสนาอิสลามทุกคน จึงต้องเรียนรู้ภาษาอาหรับ เพื่ออ่านในพิธีทางศาสนาการที่จะเข้าใจอิสลามได้ถูกต้องและชัดเจนนั้นมีความจำเป็นต้องเข้าใจภาษาอาหรับเป็นอย่างดี เพราะคำสอนในอัลกุรอานนั้นเขียนอยู่ในรูปแบบของภาษาอาหรับ และท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เป็นกลุ่มชนเผ่าอาหรับใช้ภาษาอาหรับในการสื่อสาร บรรดาเหล่าศอฮาบะฮ์ และอุลามาออิสลามได้ศึกษา ทำการบันทึก ศาสนบัญญัติในอิสลามส่วนใหญ่แล้วมีแหล่งอ้างอิงที่มาจากอัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์ยังเป็นภาษาของการละหมาดและการขอพรทั้งหมดนั้นล้วนเป็นภาษาอาหรับอัลลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ
وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ
وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً
وَلَكِنْ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ
وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٨﴾

(الشورى : 7-8)

“และเช่นนั้นแหละ เราได้วะฮีย์อัลกุรอานเป็นภาษาอาหรับแก่เจ้า เพื่อเจ้าจะได้ตักเตือนอุมมุลกุรอ (ชาวมักกะฮฺ) และผู้ที่อยู่รอบเมืองนั้น และเตือนถึงวันแห่งการชุมนุมซึ่งไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ในวันนั้น พวกหนึ่งจะอยู่ในสวรรค์และอีกพวกหนึ่งจะอยู่ในไฟที่ลุกช่วงโชติ” (7) “และหากว่าอัลลอฮ์ทรงประสงค์ แน่نونจะทรงทำให้พวกเขาเป็นประชาชาติเดียวกัน แต่พระองค์จะทรงให้ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์เข้าสู่ความเมตตาของพระองค์ ส่วนบรรดาผู้ธรรมนั้น พวกเขาไม่มีผู้คุ้มครอง และไม่มีผู้ช่วยเหลือ”

(อัลซุรอ :7-8)

การประทานอัลกุรอานในรูปแบบของภาษาอาหรับนั้น เป็นภาษาที่ชัดเจน สบายงาม สละสลวย เข้าใจง่าย และยุติธรรมที่สุด อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا أَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ
 ءَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا هُدًى
 وَشِفَاءٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي ءَاذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ
 عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ

(فصلت: 44)

"และมาตราว่า เราได้ประทานอัลกุรอานมาเป็นภาษาต่างชาตินั้นแน่นอนพวกเขาจะกล่าวว่า ทำไมอายาตทั้งหลายของอัลกุรอานจึงไม่ชัดเจนเล่า?(อัลกุรอาน) เป็นภาษาต่างชาตินั้น และ (นะบี) เป็นคนอาหรับกระนั้นหรือ?จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด อัลกุรอานนั้นเป็นแนวทางที่เที่ยงธรรม และเป็นการบำบัดแก่บรรดาผู้ศรัทธา ส่วนบรรดาผู้ไม่ศรัทธานั้น อัลกุรอานจะทำให้หูของพวกเขาหนวก และนัยตาของพวกเขาบอด คนเหล่านี้จะถูกร้องเรียกจากสถานที่อันไกล"

(ฟุศลีลิต:44)

ภาษาอาหรับจึงมิใช่เป็นภาษาของชนชาติใดชาติหนึ่ง หากแต่เป็นภาษาของศาสนาอิสลาม มีคนอาหรับจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาของอัลกุรอาน ทั้งๆที่เขาเป็นกลุ่มชนอาหรับและพูดภาษาอาหรับในการสื่อสาร ทั้งนี้ทั้งนั้นเพราะภาษาอาหรับที่เขาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้นไม่ได้อยู่ในระดับเดียวกับภาษาอัลกุรอานก็เป็นได้

มีนักปราชญ์อิสลามจำนวนมากที่เป็นกลุ่มชนอาหรับและสื่อสารเป็นภาษาอาหรับ พยายามศึกษาภาษาอาหรับ และนักปราชญ์อิสลามจำนวนมากเช่นกันที่มีเชื้อสายอาหรับ ที่พยายามศึกษาและสร้างความเข้าใจให้กับมนุษย์ เช่น อิมามบุคอรี และชีบะอ์ฮะซิบ ซึ่งเป็นผู้วางหลักไวยากรณ์อาหรับทั้งๆที่มีเชื้อเป็นชาวอาหรับ ดังนั้นภาษาอาหรับไม่ได้เป็นภาษาเฉพาะของชาวอาหรับ หากแต่เป็นของภาษาอัลกุรอานเป็นภาษาต้นฉบับที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ นำมาสั่งสอนแก่มนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และจะยังคงอยู่ตลอดไปจนกระทั่งวันกิยามะฮ์แม้อัลกุรอานมีอายุพันกว่าปีก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงแม้แต่เพียงอักษรเดียว หากภาษาอาหรับมิใช่ภาษาอัลกุรอาน แน่แน่นอนภาษาอาหรับก็คงสูญสลายไปนานแล้วดังเช่นภาษาอื่นๆ

عمر بن الخطاب - ﷺ - : " - تعلموا العربية؛ فإنها من دينكم "

ท่านอุมร์อิบนุ อัลค็อฏฏอบ กล่าวว่า “จงเรียนภาษาอาหรับเทอญ แท้จริงภาษาอาหรับคือศาสนาของพวกเจ้า”⁴

قال ابن فارس: "لذلك قلنا: إن علم اللغة كالواجب على أهل العلم"

อิบนุ ฟาริส กล่าวว่า “แท้จริงความรู้ความรู้อันเกี่ยวกับภาษาอาหรับนั้น เสมือน วาญิบสำหรับอะฮ์ลิลอิลม (นักวิชาการ)”⁵

นั่นหมายความว่าคนที่ไม่รู้ภาษาอาหรับไม่สามารถเข้าใจอัลกุรอานอัศสุนนะฮ์ และบรรดาอูลามอ์ ที่อธิบาย แจกแจง วิธีการ และบทบัญญัติต่างๆของอัลอิสลาม ได้อย่างสมบูรณ์ และชัดเจน ได้ จึงทำให้บรรดาอูลามอ์ต่างๆจึงพยายามศึกษาภาษาอาหรับ แม้กระทั่งคนอาหรับเองก็พยายามศึกษาภาษาอาหรับด้วยเช่นกันดังนั้นเราประชาชาติอิสลามที่ไม่รู้ภาษาอาหรับมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาภาษาอาหรับเพื่อให้เข้าใจในอิสลาม

⁴ http://www.alukah.net/publications_competitions/0/36097/#ixzz3p4Vcn0x5

⁵ http://www.alukah.net/publications_competitions/0/36097/#ixzz3p4a4C3i1

ปัจจุบันภาษาอาหรับไม่ใช่แค่ภาษาของอัลกุรอานแต่เป็นภาษาหนึ่งในภาษาที่ใช้ในองค์การสหประชาชาติ และเป็นภาษาที่มีบทบาทอย่างสูงในวงการธุรกิจ การศึกษา การทูต และการท่องเที่ยว ในประเทศไทยเองความโด่งดังของประเทศไทย ด้านการท่องเที่ยว ตลาดแรงงาน ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการแพทย์ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการบุกตลาดตะวันออกกลางและการติดต่อทางธุรกิจในหลายๆด้าน เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานในประเทศไทยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอาหรับได้

2.2 แนวคิด ทฤษฎีการเรียนการสอนภาษาอาหรับ

2.2.1 เป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนการสอนภาษาอาหรับ

การสอน คือ การถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้ทำ ให้จำ ให้จด ให้นำไปท่องจำ เพื่อการดำเนินชีวิตต่อไป แต่ในแวดวงของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะเข้าใจว่าการสอนมิได้หมายถึง วิธีการบอกให้ทำ ให้จำ ให้จด แต่เพียงอย่างเดียว การสอนมีความหมายลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ครูนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เรียกได้ว่าเป็นการสอนทั้งสิ้น

สุตารี อิมาม บาร์นาดิบ (Sutari Imam Barnadib) มองว่า ผู้สอนคือ “ทุกคนที่มีเจตนาจูงใจผู้อื่นให้สมบูรณ์” และเขายังบอกอีกว่า ผู้สอนคือ ๑) พ่อแม่ ๒) ผู้ใหญ่คนอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการเติบโตของเด็ก

อะหมัด ดี. มาริมบา (Ahmad D Marimba) ให้ความหมายผู้สอนว่า เป็นผู้ที่แบกความรับผิดชอบในการสอน นั่นคือมนุษย์ที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีสิทธิ์และหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาของผู้เรียน

จำเนียร์ ศิลปะวานิช (2538 : 32) เห็นว่าการสอนคือ “การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้นักเรียนได้ปะทะเพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้ หรือ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางดีขึ้น” การสอนจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม

สุมิตร คุณานุกร (2523) ให้ความหมายการสอนไว้หลายนัยด้วยกันคือ

- 1) การสอน คือ การให้ข้อมูล ให้วิชาความรู้ หรือรวมๆ เป็นการให้เนื้อหา
- 2) การสอน คือ การป้อนคำถามหรือการตั้งคำถามให้เด็กคิด
- 3) การสอน คือ การให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา และการให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน

และกัน

4) การสอนคือการให้กำลังใจและการส่งเสริมเพื่อให้เด็กมีกำลังใจที่จะทำอะไรให้บรรลุวัตถุประสงค์

5) การสอน คือ การให้ความรัก ความผูกพันที่มีต่อเด็ก

เกษม สุธอม (2516) กล่าวถึงความหมายของการสอนไว้ดังนี้

1) การสอน คือ การจัดประสบการณ์ในชีวิตแก่เด็ก

2) การสอน คือ การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก

3) การสอน คือ การให้เด็ก (ผู้เรียน) ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

4) การสอน คือ การแนะแนวทางให้เด็กได้ศึกษาและค้นหาความรู้

5) การสอน คือ การฝึกให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคม

6) การสอน คือ การถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน รวมทั้งการจัดการสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ของเด็ก

7) การสอน คือ การให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้นการศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ ของคนและสังคม คนทุกคนที่มาวมกันเป็นสังคมมนุษย์ต้องเรียนรู้ไปด้วยกัน ถึงจะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมและประเทศชาติ สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง จึงมีภารกิจมีบทบาทและความสำคัญในฐานะหน่วยงานที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับ “คน” และ “สังคม”

“การศึกษา” เน้นให้ความสำคัญกับ “ผู้จัด” แต่ “การเรียนรู้” ให้ความสำคัญกับ “ผู้เรียน” ดังนั้น บทบาทของสถานศึกษาจึงไม่ใช่ “โรงเรียน” แต่เป็น “โรงเรียน” ที่ผู้เรียนมาเพื่อการเรียนรู้ สถานศึกษาจึงต้องจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและสังคม

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ควรจะเป็น ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ หมายถึง สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน มีความสนใจและความถนัดที่ไม่เหมือนกัน ถ้าโรงเรียนได้จัดการศึกษาที่สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน ประเทศของเราจะมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความสามารถยอดเยี่ยมและหลากหลาย สามารถคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล และเราก็สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

เป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนการสอนภาษาอาหรับนั้นเพื่อสื่อสารกับพระเจ้า เพื่อเข้าใจอิสลาม เข้าใจอัลกุรอาน เข้าใจการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ
 آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا
 مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾

(الجمعة : 2)

ความว่า : “พระองค์ทรงเป็นผู้แต่งตั้งรอสูลขึ้นคนหนึ่งในหมู่ผู้ไม่รู้จักหนังสือจากพวกเขาเองเพื่อสาธยายต่างๆของพระองค์แก่พวกเขา และทรงทำให้พวกเขาหูตบหู และทรงสอนคัมภีร์และความสุขุม คัมภีร์ภาพแก่พวกเขา และแม้ว่าแต่ก่อนนี้พวกเขาอยู่ในการหลงผิด อย่างซัดแจ้งก็ตาม”

(อัล-ญุมอะฮฺ : 2)

อุสมาน อิบน์ อัฟฟาน رضي الله عنه . ได้รายงานว่า ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((خيركم من تعلم القرآن وعلمه))

(رواه البخاري : 5027)

ความว่า : “ผู้ที่ดีที่สุดของพวกเจ้า คือ ผู้ที่ศึกษาอัลกุรอานและ สอนมัน(อัลกุรอาน)”

(al-Bukhari , : 5027)

2.2.2 เนื้อหาด้านภาษาและทักษะทางภาษาอาหรับ

ความหมายหลักสูตร

ในพจนานุกรมการศึกษาของคาร์เตอร์ วี. กู๊ดได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบหรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับจบการศึกษาหรือเพื่อรับ ประกาศนียบัตรในสาขาวิชาต่าง ๆ

หลักสูตรตามความเห็นของลาวาเทลลี หมายถึง ชุดของการเรียนและประสบการณ์ สำหรับเด็กซึ่งโรงเรียนวางแผนไว้ให้เด็กบรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา

หลักสูตรตามความเห็นของจอห์น จี. เซย์เลอร์และวิลเลียม เอ็ม. อเล็กซานเดอร์ หมายถึง แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือ จุดหมายที่วางไว้โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

สำหรับหลักสูตรตามความเห็นของแคสเวลและแคมป์เบล หมายถึง หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทุกอย่างที่จัดให้แก่เด็กโดยอยู่ในความดูแลและการสอนของครู สำหรับอีก ความหมายหนึ่งที่สำคัญของหลักสูตร คือ กิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้เล่นเพื่อให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ ดังนั้นจากการให้ความหมายทั้งหมดของนักการศึกษาในอดีต นักการศึกษาในปัจจุบันได้ดึง จุดเด่นของความหมายของคำว่าหลักสูตรนำมาผสมผสานกัน จึงสรุปความหมายของคำว่าหลักสูตรได้ ว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดโดยสถานศึกษา ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองจนสามารถบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ได้

2.2.3 วิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอาหรับ

วิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอาหรับเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ผู้สอนต้องใช้เทคนิค วิธีการ และ รูปแบบต่างๆเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อการดำเนินการเรียนการสอน

อาภรณ์ ใจแก้ว (2540:75) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยทั่วไปแบ่ง ได้ 2 รูปแบบ ได้แก่กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ครูเป็นศูนย์กลาง ของการปฏิบัติกิจกรรม ครูเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนการสอนมากกว่านักเรียน โดยเริ่มจากเป็นผู้วาง แผนการเรียนการสอน เป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรม เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การเรียนการสอนในชั้น เรียนจึงมีลักษณะเป็นสื่อสารทางเดียว นักเรียนเป็นผู้รับความรู้ กิจกรรมที่ครูใช้เช่น การบรรยาย การ สาธิต การถามตอบ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าครูจะเป็นแกนกลางของกิจกรรมแต่นักเรียนมีโอกาสร่วม กิจกรรมบ้างภายใต้การนำของครู

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ต้องยึดผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง จะต้องให้ผู้เรียนมีอิสรภาพทั้งทางกาย และทางใจ กระบวนการเรียนรู้ต้องกระตุ้นเซลล์ สมอง 3 ส่วน ทั้งการเห็น การได้ยิน และประสาทสัมผัส ข้อมูลที่ต้องการให้เรียนรู้ ควรเป็นข้อมูลที่ เรียนรู้ได้ทั้งสมองด้านซ้ายและด้านขวา กระบวนการเรียนรู้จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียน

1. ทำงานเป็นทีม อันจะช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ถึงความรู้ความสามารถ ความสนใจและทักษะของแต่ละคน ก่อให้เกิดพลังการทำงานเป็นกลุ่ม พัฒนาความสามารถทางอารมณ์ และความเป็นประชาธิปไตย การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพนั้น สมาชิกของทีมต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีทักษะการอยู่ร่วมกัน และทักษะการทำงานร่วมกัน

2. แสดงออกอย่างอิสระ ในการสร้างผลงานที่มีคุณภาพทั้งในรูปโครงงานและ กิจกรรมต่างๆ

3. ปฏิบัติจริง เรียนรู้จากสภาพจริง มีประสบการณ์ตรง สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฝึกหัดสร้างความเป็นชุมชน

4. พัฒนาทักษะการจัดการ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความสามารถที่จะเผชิญกับปัญหา ความยืดหยุ่น ฯลฯ

5. มีส่วนร่วม ในกระบวนการและทุกกิจกรรมที่มีการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศที่ส่งเสริมสนับสนุนที่เอื้อสภาพ และพลีตพลีตในการเรียนรู้ ทำให้เพิ่มพูนความสามารถในการคิด การทำอย่างอิสระและสร้างสรรค์การพัฒนาความอยากรู้อยากเห็น ทศนคติในการตั้งคำถาม และความตั้งใจอันจะนำไปสู่การพัฒนาเต็มตามศักยภาพ กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีพลัง เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Participatory Learning) อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง และโอกาสในการเลือก การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นงานของตนเอง ทำให้มีความหมายและสร้างความพึงพอใจ เป็นแรงจูงใจที่ดี ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ๆ ได้มากยิ่งขึ้นคิดด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนจะเกิดปัญญา ผู้เรียนจะต้องคิดเป็น คิดด้วยตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างอิสระ

6. แสวงหาความรู้อย่างอิสระ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากธรรมชาติ จินตนาการ ความงาม ความจริง และความดี เพื่อเก็บข้อมูลเข้าไปสร้างเป็นโครงสร้างความรู้ในสมอง

7. ฝึกสมาธิ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถควบคุมจิตใจของตนเองให้สงบมั่นคงจดจ่อกับภารกิจที่ต้องทำอยู่ในปัจจุบัน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจะควบคุมทุกอริยาบถของชีวิตได้อย่างเหมาะสม

อารมณ์ ใจเที่ยง (2540:76) กล่าวว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีขั้นตอนที่แตกต่างกันไปตามเทคนิควิธีสอนที่ผู้สอนใช้เช่นขั้นตอนการสอนของวิธีสอนแบบสาธิตย่อมแตกต่างจากขั้นตอนการสอนของวิธีสอนแบบทดลองอย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้วไม่ว่าจะใช้ วิธีสอนแบบใดก็จะมีขั้นตอนหลักเหมือนกัน 3 ขั้นตอนได้แก่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนขั้นปฏิบัติกิจกรรม (ขั้นสอน) ขั้นสรุปและวัดผล

ส่วนอำนวยการ เดชชัยศรี(2544:6-7) ได้กล่าวถึงเทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียนได้ตั้งรู้จักและเข้าใจ การนำสื่อ (วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ)มาช่วยในการนำเสนอโดยสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอนกระตุ้นด้วยยุทธวิธีของครู จนสามารถกำหนดกิจกรรมร่วมกัน นักเรียนแสดงพฤติกรรมได้โดยพฤติกรรมนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในบทเรียนที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนั้นต้องพยายามเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของนักเรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอน หาวิธีการขยายเนื้อหาที่เริ่มจากจุดที่เริ่มต้นนำไปสู่เนื้อหาที่สลับซับซ้อนไว้อย่างราบรื่นพยายามขมวดเรื่องที่จะจัดกระจายให้แคบเข้าและนำไปสู่ประเด็นการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นกระบวนการ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สิริวรรณ ศรีพหล (2528 : 14 -17 อ้างในบัณฑิต ดุลยรักษ์ , 2542 : 160 – 161)
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องดำเนินขั้นตอนโดยจัดกิจกรรมออกเป็น 3 ส่วนคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เร้าใจให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนและอยากเรียนต่อไป ความสำเร็จของผู้สอนในห้องเรียนกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขั้นนำให้เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ และเร้าความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน

ขั้นสอนเป็นกิจกรรมหลักของการเรียนการสอน เวลาส่วนใหญ่ของการเรียนการสอน ความมุ่งหมายของกิจกรรมขั้นสอนคือ

1. ให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนต่อจากกิจกรรมขั้นนำ
2. เจตคติให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ และมโนคติ
3. เป็นวิถีทางที่จะให้ผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จของการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

ขั้นสรุปเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนสรุปบทเรียนหรือสิ่งที่เรียนไปแล้วทั้งหมด โดยให้ผู้เรียนสามารถนำเอาข้อมูลมาสรุปเป็นหลักการ พิสูจน์สมมุติฐานประเมินค่าสังเคราะห์ หรือวัตถุประสงค์ได้อย่างถูกต้องเพื่อให้เกิดผลมโนคติ

ทักษะทางภาษาแบ่งทักษะออกเป็น 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

ทักษะการฟัง

การฟัง หมายถึง กระบวนการของการได้ยินเสียงโดยผู้ฟังจะต้องสนใจและตั้งใจฟังเสียงนั้นแล้วใช้สมองแปลความหมายของเสียงจนเกิดความเข้าใจ และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเสียงนั้นได้ การฟัง เป็นการสื่อสารที่ใช้มาก และสำคัญที่สุดในชีวิตประจำวันของมนุษย์โดยประสาทหูรับเสียงต่าง ๆ โดยเฉพาะเสียงพูดของมนุษย์ การฟังนับเป็นทักษะขั้นพื้นฐานของชีวิตที่จะโยงใยถึงทักษะอื่น ๆ อีก 3 ทักษะ คือ การพูด การอ่าน และการเขียน

การฟัง เป็นทักษะทางภาษาที่ต้องใช้มากกว่าทักษะอื่น ๆ ในแต่ละวัน เป็นทักษะที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะคนเราเริ่มใช้ภาษาโดยการฟังก่อน การฟังจึงเป็นพื้นฐานให้เกิดทักษะ พูด อ่าน และเขียนตามมา เป็นบ่อเกิดสำคัญของความรู้ การฟังจึงเป็นองค์ประกอบประการแรกของความเป็นนักปราชญ์ ซึ่งมี 4 อย่าง คือ ฟัง คิด ถาม และเขียน หรือที่เรียกว่าหัวใจนักปราชญ์ สุ. จิ. ปุ. ลิ. นั่นเอง

ความสำคัญของการฟัง

1. ฟังเพื่อจับใจความสำคัญของสาระ และใจความรอง
2. ฟังเพื่อจับใจความอย่างละเอียดให้เข้าใจเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนปลาย เพื่อสร้างความเชื่อหรือหาเหตุผลขัดแย้ง
3. ฟังเพื่อให้เกิดสุนทรียภาพ ชាប់ซึ่งในคุณค่า ทางวรรณคดี ดนตรีและคติธรรม ทั้งหลายทั้งปวง
4. ฟังเพื่อเสริมสร้างสติปัญญา ความรู้ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เป็น การฟังที่ต้องใช้วิจารณ์ญาณ เหตุผล ความนึกคิดประกอบ เพื่อให้เกิดความรู้และความคิดริเริ่ม
5. ฟังเพื่อการสนทนา และได้ตอบอย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะการอ่าน

การอ่าน คือ การเข้าใจความหมายของคำ สัญลักษณ์ หรือเรื่องราวต่างๆ ซึ่งมนุษย์สามารถรับรู้แล้วแปลความหมายออกมาได้ ถ้าอ่านไม่เข้าใจ จะถือว่าเป็นการอ่านโดยแท้จริงไม่ได้ เนื่องจากการสื่อสารระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ สมุทฺร เช่น ชาวนิช (2545: 1) ได้กล่าวไว้ว่าการอ่านเป็น การสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ผู้เขียนพูด ผู้อ่านแสดงปฏิกิริยาตอบโต้และอาจจะตอบโต้กับผู้อื่นด้วย การสื่อความหมาย ในการอ่านนั้นจะต้องมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ผู้เขียน ผู้อ่าน และรายงาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546: 914) ได้ให้ความหมายการอ่าน ดังนี้ 1.การอ่าน คือ ความเข้าใจสัญลักษณ์ เครื่องหมาย รูปภาพ ตัวอักษร คำและข้อความพิมพ์หรือเขียนขึ้นมาเอง 2.การอ่าน คือ การว่าตามตัวหนังสือ ออกเสียง

ตามตัวหนังสือ ดูเข้าใจความจากตัวหนังสือสังเกต หรือพิจารณา คิด นับ ให้เข้าใจความหมาย อัจฉรา ชิวพันธ์ (2546: 47) กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะของการรับสารและเป็นทักษะที่สำคัญในการแสวงหา ความรู้ด้านต่างๆ การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นในการนำมาใช้เพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลงของสภาพวิทยาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มณีรัตน์ สุขโชติรัตน์ (2548: 18) ให้ความหมายของการอ่านว่า เป็นกระบวนการที่รับรู้สารซึ่งเป็นความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความคิดเห็นที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การที่ผู้จะเข้าใจได้มาก น้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสามารถในการใช้ความคิด สาลี รักสุทธี (2553: 5) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า คือการตีความ แปลความจากตัวอักษรที่ปรากฏในสื่อพิมพ์ต่างๆ ออกมา เป็นข้อมูลความรู้ สู่การรับรู้ การเข้าใจของผู้อ่าน

ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะสำคัญในการเรียนภาษา การอ่านเป็นกระบวนการที่ต้องฝึกฝน อย่างมีระบบเพราะการอ่านเป็นทักษะที่สามารถฝึกได้ การฝึกมากทำให้มีความสามารถในการอ่าน เพิ่มมากขึ้นตามระดับของการอ่าน การอ่านออกหรือการได้ เป็นการอ่านตามตัวอักษรและตัวสะกด การรันต์เท่านั้น แต่อาจออกเสียงไม่ถูกต้อง หรือผู้อ่านอาจจะไม่เข้าใจข้อความที่อ่าน ถึงแม้จะเข้าใจก็ อาจจะเข้าใจไม่ดีพอ หรืออาจจะเข้าใจผิดก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้อ่านเองได้ ส่วนการอ่านเป็นคือ การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพหรือความสามารถในการอ่านได้ถูกต้อง การอ่านได้คล่อง รวดเร็วเข้าใจ เรื่องที่อ่าน จับใจความสำคัญ ตอบคำถามได้ อ่านแล้วตีความได้ สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ได้มีสมาธิ และอ่านแล้วรู้จักจดบันทึกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, 2542: 16-17)

ทักษะการพูด

การพูด หมายถึง เป็นพฤติกรรมสื่อสารที่ใช้กันแพร่หลายทั่วไป ผู้พูดสามารถใช้ ทั้งวงนะภาษาและอวัจนะภาษาในการส่งสารติดต่อไปยังผู้ฟังได้ชัดเจนและรวดเร็วการพูด หมายถึง การสื่อความหมายของมนุษย์โดยการใช้เสียง และกิริยาท่าทางเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้ความคิด และความรู้สึกจากผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง วาทการ เป็นคำศัพท์หนึ่ง ซึ่งทางวิชาการนิยมใช้แทน การพูด พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2513:831) ได้ให้ความหมายของคำว่า “วาท” หมายถึง คำพูด ถ้อย คำ, ลัทธิรวมกันเข้าเป็นวาทการ “วาทการ” หมายถึง กิจพูดหรือกิจเกี่ยวกับถ้อยคำ, งานพูดหรืองาน เกี่ยวกับถ้อยคำในการสื่อสาร การพูด หมายถึง การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งกิริยาอาการถ่ายทอด ความรู้ความคิดและความรู้สึกของผู้พูดให้ผู้ฟังได้รับรู้และเกิดการตอบสนอง ในการติดต่อสื่อสารด้วย การพูด ผู้พูดจะต้องระลึกว่าไม่เพียงแต่พูดเท่านั้นจะต้องรู้จักพูดให้ดีด้วย ดังนั้นการพูดที่ดีมี ความหมายดังนี้ การพูดที่ดี คือ การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียงรวมทั้งกิริยาอาการอย่างมีประสิทธิภาพ และ

ถูกต้องตามจรรยาบรรณและประเพณีนิยมของสังคม เพื่อถ่ายทอดความคิดความรู้ ความรู้สึกและความต้องการ ที่เป็นประโยชน์ ให้ผู้ฟังได้รับรู้และเกิดการตอบสนอง สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของผู้พูดมีนักการศึกษาหลายคนให้ความหมายของการพูดไว้พอจะสรุปได้ ดังนี้ การพูดคือกระบวนการสื่อสารความคิดจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง โดยมีภาษาน้ำเสียงและอากัปกิริยาเป็นสื่อ การพูดคือการแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกโดยใช้ภาษาและเสียงสื่อความหมายการพูด เป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีอานุภาพมากที่สุดในโลกการพูด เป็นสัญลักษณ์แห่งความเข้าใจระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ความสำคัญของการพูด

การพูดเป็นปัจจัยสำคัญของการสื่อสารของมนุษย์มาแต่สมัยโบราณ คนสมัยเก่าใช้วิธีพูดด้วยการบอกเล่าต่อๆ กันเพื่อประโยชน์ต่อการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกๆ หลานๆ หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับตนสืบเนื่องกันมาไม่ขาดสาย ปัจจุบันการพูดก็ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นทั้งนี้เพราะโลกได้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เกิดมีนวัตกรรมทางการศึกษาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้แก่ วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ภาพยนตร์แถบบันทึกเสียงและภาพ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้แพร่หลายอยู่ทั่วประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีส่วนช่วยให้การสื่อสารทางการพูดให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ทั้งในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ทุกชนิดได้อย่างรวดเร็ววิทธิพลของคำพูดสามารถทำให้ผู้พูดประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ มาแล้วจำนวนมากโดยเฉพาะอาชีพด้านการพูด เช่น ครูอาจารย์ พระสงฆ์ นักการเมือง นักประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

การพูดดีย่อมถือว่าเป็นคุณสมบัติเด่นที่จะสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดแก่ผู้ฟัง ในทางพระพุทธศาสนายกองค์การพูดดีว่า วีสุจริต หรือ มธุรสวาจา เพราะเป็นการพูดในทางสร้างสรรค์ เป็นการพูดของคนฉลาด สามารถให้เกิดประโยชน์แก่ผู้พูดและผู้ฟัง ดังสุนทรภู่จินตกวีเอกของไทยได้ประพันธ์กล่าวถึงความสำคัญของการพูดไว้ในสุภาษิตสอนหญิงว่า ” เป็นมนุษย์สุคนิยมที่ลมปาก จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา แม้นพูดดีมีคนเขาเมตตา จะพูดจาพิเคราะห์ให้เหมาะสม” ในนิราศภูเขาทอง ท่านสุนทรภู่ก็ได้ประพันธ์เน้นความสำคัญของการพูดเอาไว้ตอนหนึ่งว่า “ ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์ มีคนรักสรรถ้อยร้อยจิต แม้นพูดชั่วตัวตายทำลายมิตร จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา”

ทักษะการเขียน

ความหมายการเขียน

การเขียน หมายถึง การสื่อสารให้ผู้อื่นได้รับรู้ด้วยข้อความที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดความคิดของผู้ส่งสารคือผู้เขียนไปสู่ผู้รับสารคือผู้อ่าน มากกว่าการมุ่งเน้นใน

เรื่องของการใช้คำและหลักไวยากรณ์ หรือ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเขียนเป็นการสื่อสารที่มุ่งเน้นความคล่องแคล่ว ในการสื่อความหมาย มากกว่าความถูกต้องของการใช้ภาษาอย่างไรก็ตาม กระบวนการสอนทักษะการเขียน ยังจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการสร้างระบบในการเขียน จากความถูกต้องแบบควบคุมได้ ไปสู่การเขียนแบบควบคุมน้อยลง อันจะนำไปสู่การเขียนแบบอิสระ ได้ในที่สุด การฝึกทักษะการเขียนสำหรับผู้เรียนระดับต้น สิ่งที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงให้มากที่สุด คือ ต้องให้ผู้เรียนมีข้อมูลเกี่ยวกับ คำศัพท์ กระบวนไวยากรณ์ และเนื้อหา อย่างเพียงพอที่จะเป็นแนวทางให้ผู้เรียนสามารถคิดและเขียนได้ ซึ่งการสอนทักษะการเขียนในระดับนี้ อาจมิใช่การสอนเขียนเพื่อสื่อสารเต็มรูปแบบ แต่จะเป็นการฝึกทักษะการเขียนอย่างเป็นระบบที่ถูกต้อง อันเป็นรากฐานสำคัญในการเขียนเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับสูงได้ต่อไป ครูผู้สอนควรมีความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะการเขียนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างไร ผู้เรียนจึงจะมีทักษะการเขียนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

ความสำคัญของการเขียน

1. ใช้เป็นสื่อในการเขียนภาษาไทยมีแบบแผนและถ้อยคำสำนวนสำหรับใช้

โดยเฉพาะผู้เขียนจะต้องเขียนให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้อ่านจะได้อ่านด้วยความเข้าใจและเพื่อตอบสนองตามความต้องการของผู้เขียนที่ต้องการให้ผู้อ่านรู้อะไรบ้าง

2. เป็นการให้ความรู้การเขียนให้ผู้อ่านนั้น ผู้เขียนจะต้องมีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งคือการให้ความรู้แก่ผู้อ่าน เพื่อพัฒนาสติปัญญาให้ก้าวไกลยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อผู้อ่านอ่านข้อความนั้นแล้วสามารถนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเองได้

3. เป็นการพัฒนาความคิด ผู้อ่านได้อ่านข้อเขียนที่ผู้เขียนเขียนไว้ ข้อเขียนเหล่านั้นช่วยพัฒนาความคิด ความเข้าใจ ความต้องการของผู้อ่านได้มากน้อยเพียงไร

รูปแบบการสอนภาษาอาหรับ

วิธีการสอนของท่านนะบี นั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะ แม้ท่านไม่ได้เรียนรู้วิชาจิตวิทยาจากสถาบันการศึกษาใด ๆ แต่ท่านสามารถนำวิชาจิตวิทยามาใช้กับการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี สำหรับการเรียนการสอนของท่านนะบี นั้น ท่านจะเลือกเวลาที่เหมาะสม เพื่อโน้มน้าวบรรดาเศาะหาบะฮ์ให้ตั้งใจในบทเรียน ดังหะดีษรายงานโดยอิบนุ มัสอูด (Ibnu Masud) ความว่า

“ ท่านนะบี เอาใจใส่ในการเผยแผ่ของท่าน โดยการเลือกเวลาที่เหมาะสม เพื่อว่าพวกเราจะได้ไม่เบื่อ (ท่านจะหลีกเลี่ยงที่จะรบกวนพวกเราด้วยการเทศนาและให้ความรู้ตลอดเวลา)” (รายงานโดย อัล บุคอรี)

เทคนิคการสอนของท่านศาสดามีมากมาย แต่ขอยกตัวอย่าง ณ ที่นี้เพียงเทคนิคบางประการเท่านั้น คือ

- (1) เทคนิคการย้ำ
- (2) เทคนิคการตั้งคำถาม
- (3) เทคนิคการอุปมา
- (4) เทคนิคการใช้บทบาทสมมุติ
- (5) ใช้สื่อการเรียนการสอน

(ยุทธนา เกื้อกุล 2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิทยาการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด” ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด ได้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การสอนเป็นรายบุคคล และการสอนเป็นรายกลุ่ม. 2) วิธีสอนของท่านนบีมุฮัมมัด มีความโดดเด่นและมีความหลากหลาย ซึ่งประกอบไปด้วยวิธีสอนที่สำคัญ ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบฝึกฝนและปฏิบัติ วิธีสอนแบบใช้คำถาม วิธีสอนแบบตั้งคำถาม วิธีสอนแบบตั้งข้อสงสัยและตั้งข้อสงสัย วิธีสอนแบบอุปมาอุปมัย วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง และวิธีสอนโดยการแสดงเป็นแบบอย่าง. 3) เทคนิคการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและมีความหลากหลายเช่นเดียวกัน ซึ่งประกอบไปด้วยเทคนิคที่สำคัญ ได้แก่ เทคนิคการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ละขั้นตอน เทคนิคการให้ความสำคัญต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล เทคนิคการสร้างความสนใจ เทคนิคการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน เทคนิคการสร้างความเป็นมิตรกับผู้เรียน เทคนิคการสอนแบบหยอกล้อ เทคนิคการสอนโดยการเจียบและยอมรับ เทคนิคการสอนโดยการสาบานยืนยัน เทคนิคการสอนแบบเน้นย้ำ และเทคนิคการสอนตามกาลเทศะ และผลจากการศึกษาพบว่า ท่านนบีมุฮัมมัด มิได้จำกัดวิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่ง เป็นการเฉพาะเจาะจงในการสอนแต่ละครั้งของท่าน แต่ท่านจะใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละบทเรียน และตามสถานการณ์ที่หลากหลาย ดังนั้น วิทยาการสอนของท่าน จึงเป็นวิทยาการสอนที่สมบูรณ์ และได้ถ่ายทอดจวบจนมาถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันการสอนภาษาได้มีวิวัฒนาการ และมีทฤษฎีการสอนหลากหลายวิธี ที่ผู้สอนจะเลือกแนวทางที่เหมาะสมนำไป ดัดแปลงใช้สอนนักเรียนแต่ละคน ดังวิธีสอนต่อไปนี้

1. วิธีการสอนไวยากรณ์และการแปล (Grammar Translation)

เป็นวิธีการสอนที่ เน้นกฎไวยากรณ์และใช้การแปลเป็นสื่อให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน ลักษณะเด่น

1.1 ครูจะบอกและอธิบายกฎเกณฑ์ตลอดจนข้อยกเว้นต่างๆ

1.2 ในด้านคำศัพท์ ครูจะสอนครั้งละหลายคำ บอกคำแปลภาษาไทย

บางครั้งเขียนคำอ่านไว้ด้วย

- การแปล
- 1.3 ครูเน้นทักษะการอ่าน และการเขียน
- 1.4 ครูเน้นวัดผลด้านความรู้ ความจำ คำศัพท์ กฎเกณฑ์ ความสามารถในการแปล
- 1.5 ครูมีบทบาทสำคัญมากที่สุด
- 1.6 นักเรียนเป็นผู้รับฟัง และจดสิ่งที่ครูบอกลงในสมุด
- 1.7 นักเรียนจะต้องท่องจำกฎเกณฑ์ตลอดจนชื่อเฉพาะต่างๆ ทางไวยากรณ์
- 1.8 นักเรียนทำแบบฝึกหัดที่สอดคล้องกับเกณฑ์ไวยากรณ์นั้นๆ
- 1.9 นักเรียนไม่ได้ฝึกนำคำศัพท์มาใช้ในรูปประโยค

2. วิธีสอนแบบตรง

เป็นวิธีการสอนที่เน้นทักษะการฟัง และพูดให้เกิดความเข้าใจก่อน แล้วจึงฝึกทักษะการอ่านและการเขียนโดยมีความเชื่อว่า เมื่อนักเรียนสามารถฟังและพูดได้แล้ว ก็สามารถอ่านและเขียนได้ง่าย และเร็วขึ้น ไม่เน้นไวยากรณ์กฎเกณฑ์มากนัก บทเรียนส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมสนทนา นักเรียนได้ใช้ภาษาเต็มที่

ลักษณะเด่น

- 2.1 ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนพูดโต้ตอบ
- 2.2 ครูสร้างสภาพแวดล้อมหรือใช้สื่อที่เอื้อต่อการเรียนการสอน
- 2.3 อธิบายคำศัพท์เป็นภาษาอังกฤษ และใช้ตัวอย่างประกอบเป็นของจริง
- 2.4 การวัดผลเน้นทักษะการฟัง และพูด เช่นการเขียนตามคำบอก การปฏิบัติตามคำสั่ง

3. วิธีสอนแบบฟัง-พูด (Audio – Lingual Method)

เป็นวิธีการสอนตามหลัก ภาษาศาสตร์ และวิธีสอนตามแนวโครงสร้าง เป็นการสอนตามหลักธรรมชาติ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน สอนครบองค์ประกอบลำดับจากง่ายไปหายาก

ลักษณะเด่น

- 3.1 ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาที่เรียนให้แก่ผู้เรียนในการเลียนแบบ

3.2 ครูจะจัดนำคำศัพท์และประโยคมาสร้างเป็นรูปประโยคให้นักเรียนพูดตามซ้ำๆ กัน ในรูปแบบต่างกัน

3.3 ครูมุ่งเรื่องการฝึกรูปประโยคทางภาษาในห้องเรียนมากกว่าประโยชน์การใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน

3.4 นักเรียนจะต้องฝึกภาษาที่เรียนซ้ำๆ

3.5 นักเรียนเป็นผู้ลอกเลียนแบบ และปฏิบัติตามครูจากสิ่งที่ย้ายไปหาสิ่งที่ยากจนเกิดเป็นนิสัยสามารถพูดได้อย่างอัตโนมัติ

4. วิธีการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Code Learning theory)

วิธีการสอนแบบนี้ยึดแนวคิดที่ว่าภาษาเป็นระบบที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ ความเข้าใจและการแสดงออก ทางภาษาขึ้นอยู่กับความเข้าใจ กฎเกณฑ์ เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจรูปแบบของภาษาและความหมายแล้ว ก็จะสามารถใช้ภาษาได้

ลักษณะเด่น

4.1 ครูมุ่งฝึกทักษะทุกด้านตั้งแต่เริ่มสอน โดยไม่จำเป็นต้องฝึกฟังและพูดให้ดีก่อน แล้วจึงอ่านและเขียน ตามวิธีสอนแบบฟัง-พูด (Audio – Lingual Method)

4.2 ครูสอนเนื้อหาแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการที่แตกต่างของนักเรียน ที่มีความสามารถในทักษะฟังพูดอ่านเขียนที่แตกต่างกัน

4.3 สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้ความคิด สติปัญญา และมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

4.4 ใช้ภาษาไทยในการช่วยอธิบาย แต่อธิบายในเรื่องการฟังและพูด

4.5 การวัดและประเมินผลในด้านภาษาของนักเรียนนั้น คือ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาแต่ ละขั้นตอน

5. วิธีสอนตามเอกัตภาพ (Individualized Instruction)

จากวิวัฒนาการสอน ภาษาอังกฤษ จะเห็นว่า ผู้เรียนเริ่มมีบทบาทจากการเป็นผู้รับเพียงฝ่ายเดียวมาเป็นผู้ที่มีส่วนร่วม ในการเรียนการสอนมากขึ้นเป็นลำดับ

ลักษณะเด่น

5.1 การสอนเปลี่ยนจากครูเป็นหลัก เป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

5.2 ครูพยายามให้นักเรียนมีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคลให้ได้มากที่สุด

5.3 ครูเตรียมสื่อการเรียนการสอนไว้ให้

5.4 ครูจะเตรียม สื่อ เอกสาร บทเรียนโปรแกรม ชุดการเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และแนวคำตอบไว้ให้ ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. วิธีสอนแบบการตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response Method)

แนวการสอนแบบนี้ ให้ความสำคัญต่อการฟังเพื่อความเข้าใจ เมื่อผู้ฟังเข้าใจเรื่องที่ ฟังอยู่และสามารถปฏิบัติตามได้ก็จะช่วยให้จำได้ดี

ลักษณะเด่น

6.1 ในระยะแรกของการเรียนการสอน ผู้เรียนไม่ต้องพูด แต่เป็นเพียงผู้ฟัง และทำตามครู

6.2 ครูเป็นผู้กำกับพฤติกรรมของนักเรียนทั้งหมด ครูจะเป็นผู้ออกคำสั่ง เอง เมื่อถึงระยะเวลาที่สมควรพูดแล้วเรียนอ่านและเขียนต่อไป

6.3 ภาษาที่นำมาใช้ในการสอนเน้นที่ภาษาพูด เรียนเรื่องโครงสร้างทาง ไวยากรณ์ และคำศัพท์มากกว่าด้านอื่นๆ โดยอิงอยู่กับประโยคคำสั่ง

6.4 นักเรียนจะเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจนจากการแสดงท่าทางของ ครู

6.5 ครูทราบได้ทันทีว่านักเรียนเข้าใจหรือไม่ จากการสังเกตการปฏิบัติตาม คำสั่งของนักเรียนเมื่อครูสั่ง

6.6 ครูต้องทำพร้อมๆกับนักเรียนในระยะแรก

6.7 ต้องสั่งจากง่ายไปหายาก

7. วิธีการสอนแบบอภิปราย (Discussion Method)

เป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียน รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม รวมพลังความคิดเพื่อ พิจารณาหาทางแก้ไขปัญหา หาข้อเท็จจริง

ลักษณะเด่น

7.1 ฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นกล้าพูด อย่างมี เหตุผล ฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี ฝึกให้เป็นคนมีระเบียบวินัย และอดทนที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

7.2 ครูสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนทำงานว่า สมมุตินักเรียนจะเข้าค่ายพัก แรมเป็นเวลา 5 วันนักเรียนจะต้องเตรียมเครื่องใช้อะไรไปบ้างช่วยกันอภิปราย และสรุปผลออกมา เป็นรายงานส่งครู เป็นต้น

8. วิธีการสอนแบบโครงการ (Project Method)

เป็นวิธีที่สอนให้ผู้เรียนทำกิจกรรม โครงการหนึ่งๆ ที่ผู้เรียนสนใจ หรือตามที่ครูมอบหมายให้ทำ

ลักษณะเด่น

- 8.1 นักเรียนจะดำเนินการอย่างอิสระ
- 8.2 ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะช่วยเหลือและติดตามผลงานของนักเรียนว่าการดำเนินการ ความก้าวหน้า อุปสรรคการประเมินผลงานใดบ้าง
- 8.3 นักเรียนจะมีอิสระในการใช้ภาษาได้อย่างเต็มที่

9. วิธีสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Community Language Learning)

วิธีการ สอนแบบนี้มีแนวคิดที่ต่างไปจากแนวคิดอื่น

ลักษณะเด่น

- 9.1 ยึดผู้เรียนเป็นหลัก
- 9.2 เน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
- 9.3 นักเรียนแต่ละคนร่วมกิจกรรม
- 9.4 ครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาด้านภาษาเท่านั้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 9.5 เน้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร สิ่งที่น่าสนใจสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ การฝึกให้ผู้เรียนใช้โครงสร้างประโยค คำศัพท์และเสียง ตามวิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
- 9.6 การประเมินผลการเรียนนั้นจะเป็นการทดสอบแบบบูรณาการโดยให้นักเรียนประเมินตนเอง ดูจากการเรียนรู้ของตนเอง และความก้าวหน้าของตน
- 9.7 ถ้านักเรียนมีที่ผิด ครูจะพยายามแก้ไข โดยไม่ใช้วิธีคุกคาม โดยให้ฝึกทำซ้ำๆ กัน

10. วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach)

จากข้อเท็จจริงพบว่า ถึงแม้ว่านักเรียน จะเรียนรู้โครงสร้างของภาษามาแล้วเป็นอย่างดี แต่ก็ยังไม่สามารถพูดได้หรือสื่อสารได้ดีนัก ด้วยเหตุผลนี้นักภาษาศาสตร์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ภาษาต่างประเทศ ได้เสนอแนวการสอนแบบใหม่ คือ การสอนเพื่อการสื่อสาร โดยมีความเชื่อว่า ภาษาไม่ได้เป็นเพียงระบบไวยากรณ์ที่ประกอบด้วยเสียง คำศัพท์ และโครงสร้างเท่านั้น แต่ภาษาคือ

ระบบที่ใช้ในการสื่อสาร ดังนั้นการสอน จึงควรให้นักเรียนสามารถนำภาษาไปใช้ในการสื่อสารได้ และจะต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมตามสภาพสังคมด้วย

2.3 สื่อการเรียนการสอนภาษาอาหรับ

2.3.1 ความหมายสื่อการสอน

สื่อการเรียนการสอนภาษาอาหรับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการประกอบการเรียน การสอน การเรียนภาษาอาหรับเป็นการเรียนการสอนที่ต้องใช้ความจำเป็นสิ่งสำคัญ การที่จะให้ ผู้เรียน เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และจำได้ดียิ่งขึ้นคือการใช้สื่อการเรียนการสอน

สื่อการสอน (Instruction Media) หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ หรือวิธีการใด ๆ ก็ตามที่เป็นตัวกลางหรือพาหนะในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ทักษะและประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน สื่อการสอนแต่ละชนิดจะมีคุณสมบัติพิเศษและมีคุณค่าในตัวของมันเองในการเก็บและแสดงความหมายที่เหมาะสมกับเนื้อหาและเทคนิควิธีการใช้อย่างมีระบบ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 31) กล่าวว่า “สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งต่างๆที่ผู้สอนใช้สื่อกลางในการสื่อความหมาย เพื่อให้การเรียนการสอน บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการซึ่งอาจเป็นบุคคล เหตุการณ์ การศึกษานอกสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรม และวิธีการต่างๆ เป็นต้น”

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2543 : 232) กล่าวว่า “สื่อการสอนหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะ ไปยังผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

คุณสมบัติของสื่อการสอน

สื่อการสอนมีคุณสมบัติพิเศษ 3 ประการ คือ

1. สามารถจัดยึดประสบการณ์กิจกรรมและการกระทำต่าง ๆ ไว้ได้อย่างคงทนถาวร ไม่ว่าจะ เป็นเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบัน ทั้งในลักษณะของรูปภาพ เสียง และสัญลักษณ์ต่าง ๆ สามารถนำไปใช้ได้ตามความต้องการ

2. สามารถจัดแจงจัดการและปรุงแต่งประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ใช้ได้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเพราะสื่อการสอนบางชนิด สามารถใช้เทคนิคพิเศษเพื่อเอาชนะ ข้อจำกัดในด้านขนาด ระยะทาง เวลา และความเป็นนามธรรมของประสบการณ์ตามธรรมชาติได้

3. สามารถแจกจ่ายและขยายของข่าวสารออกเป็นหลาย ๆ ฉบับเพื่อเผยแพร่สู่คนจำนวนมาก และสามารถใช้ซ้ำ ๆ ได้หลาย ๆ ครั้ง ทำให้สามารถแก้ปัญหาในด้านการเรียนการสอนต่าง ๆ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

2.3.2 คุณค่าของสื่อการสอน

1. เป็นศูนย์รวมความสนใจของผู้เรียน
2. ทำให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจ
3. ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวาง
4. ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ร่วมกัน
5. แสดงความหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ
6. ให้ความหมายแก่คำที่เป็นนามธรรมได้
7. แสดงสิ่งที่ลึกลับให้เข้าใจง่าย
8. อธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายขึ้น
9. สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะทางและขนาดได้

เช่น

- 9.1 ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้าให้เร็วขึ้นได้
- 9.2 ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ช้าลงได้
- 9.3 ย่อสิ่งที่ใหญ่เกินไปให้เล็กลงได้
- 9.4 ขยายสิ่งที่เล็กเกินไปให้ใหญ่ขึ้นได้
- 9.5 นำสิ่งที่อยู่ไกลเกินไปมาศึกษาได้
- 9.6 นำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาให้ดูได้

คุณค่าของสื่อการสอน จำแนกได้ 3 ด้าน คือ

1. คุณค่าด้านวิชาการ

- 1.1 ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง
- 1.2 ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีกว่าและมากกว่าไม่ใช่สื่อการสอน
- 1.3 ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของสื่อการสอน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางและเป็นแนวทางให้เข้าใจสิ่งนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น
- 1.4 ส่วนเสริมด้านความคิด และการแก้ปัญหา
- 1.5 ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ถูกต้อง และจำเรื่องราวได้มากและได้นาน
- 1.6 สื่อการสอนบางชนิด ช่วยเร่งทักษะในการเรียนรู้ เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง เป็นต้น

2. คุณค่าด้านจิตวิทยาการเรียนรู้

- 2.1 ทำให้เกิดความสนใจ และต้องเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น
- 2.2 ทำให้เกิดความคิดรวบยอดเป็นเพียงอย่างเดียว

2.3 เร้าความสนใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจ และช่วยผู้กระทำการ
ด้วยตนเอง

3. คุณค่าด้านเศรษฐกิจการศึกษา

- 3.1 ช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนช้าเรียนได้เร็วและมากขึ้น
- 3.2 ประหยัดเวลาในการทำความเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ
- 3.3 ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เหมือนกันครั้งละหลาย ๆ คน
- 3.4 ช่วยขจัดปัญหาเรื่องเวลา สถานที่ ขนาด และระยะทาง

2.3.3 ประเภทของสื่อการสอน

การจำแนกสื่อการสอนตามคุณสมบัติ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 112) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อการสอนแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. วัสดุ (Materials) เป็นสื่อเล็กหรือสื่อเบา บางทีเรียกว่า Soft Ware สื่อประเภทนี้ผู้ฟังได้ง่าย เช่น

- แผนภูมิ (Charts)
- แผนภาพ (Diagrams)
- ภาพถ่าย (Poster)
- โปสเตอร์ (Drawing)
- ภาพเขียน (Drawing)
- ภาพโปร่งใส (Transparencies)
- फिल्मสตริป (Filmstrip)
- แถบเทปบันทึกภาพ (Video Tapes)
- เทปเสียง (Tapes) ฯลฯ

2. อุปกรณ์ (Equipment) เป็นสื่อใหญ่หรือหนัก บางทีเรียกว่า สื่อ Hardware สื่อประเภทนี้ได้แก่

- เครื่องฉายข้ามศีรษะ (Overhead Projectors)
- เครื่องฉายสไลด์ (Slide Projectors)
- เครื่องฉายภาพยนตร์ (Motion Picture Projectors)
- เครื่องเทปบันทึกเสียง (Tape Receivers)
- เครื่องรับวิทยุ (Radio Receivers)
- เครื่องรับโทรทัศน์ (Television Receivers)

3. วิธีการ เทคนิค หรือกิจกรรม (Method Technique or Activities) ได้แก่

- บทบาทสมมุติ (Role Playing)
- สถานการณ์จำลอง (Simulation)
- การสาธิต (Demonstration)

- การศึกษานอกสถานที่ (Field Trips)
- การจัดนิทรรศการ (Exhibition)
- กระบะทราย (Sand Trays)

การจำแนกสื่อการสอนตามแบบ (Form)

ชอร์ส (Shorse. 1960 : 11) ได้จำแนกสื่อการสอนตามแบบเป็นหมวดหมู่ดังนี้

1. สิ่งพิมพ์ (Printed Materials)

- หนังสือแบบเรียน (Text Books)
- หนังสืออุเทศก์ (Reference Books)
- หนังสืออ่านประกอบ (Reading Books)
- นิตยสารหรือวารสาร (Serials)

2. วัสดุกราฟิก (Graphic Materials)

- แผนภูมิ (Charts)
- แผนสถิติ (Graph)
- แผนภาพ (Diagrams)
- โปสเตอร์ (Poster)
- การ์ตูน (Cartoons)

3. วัสดุและเครื่องฉาย (Projector materials and Equipment)

- เครื่องฉายภาพนิ่ง (Still Picture Projector)
- เครื่องฉายภาพเคลื่อนไหว (Motion Picture Projector)
- เครื่องฉายข้ามศีรษะ (Overhead Projector)
- फिल्मสไลด์ (Slides)
- फिल्मภาพยนตร์ (Films)
- แผ่นโปร่งใส (Transparancies)

4. วัสดุถ่ายทอดเสียง (Transmission)

- เครื่องเล่นแผ่นเสียง (Disc Recording)
- เครื่องบันทึกเสียง (Tape Recorder)
- เครื่องรับวิทยุ (Radio Receiver)
- เครื่องรับโทรทัศน์ (Television Receiver)

การจำแนกสื่อการสอนตามประสบการณ์

เอดการ์ เดล (Edgar Dale. 1969 : 107) เชื่อว่าประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมจะทำให้เกิดการเรียนรู้แตกต่างกับประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม ดังนั้นจึงจำแนกสื่อการสอนโดยยึดประสบการณ์เป็นหลักเรียงตามลำดับจากประสบการณ์ที่ง่ายไปยาก 10 ชั้น เรียกว่า กรวยประสบการณ์ (Cone of Experience)

ขั้นที่ 1 ประสบการณ์ตรง (Direct Experiences) มีความหมายเป็นรูปธรรมมากที่สุดทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น เล่นกีฬา ทำอาหาร ปลูกพืชผัก หรือเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ประสบการณ์รอง (Verbal Symbols) เป็นกรณีที่ประสบการณ์หรือของจริงมีข้อจำกัด จำเป็นต้องจำลองสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาศึกษาแทน เช่น หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง การแสดง เหตุการณ์จำลองทางดาราศาสตร์

ขั้นที่ 3 ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized Experiences) เป็นประสบการณ์ที่จัดขึ้นแทนประสบการณ์ตรงหรือเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในอดีตหรืออาจเป็นความคิด ความฝัน สามารถเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์จำลองได้ เช่น การแสดงละคร บทบาทสมมุติ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การสาธิต (Demonstration) เป็นการอธิบายข้อเท็จจริงลำดับความคิดหรือกระบวนการเหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการความเข้าใจ ความชำนาญหรือทักษะ เช่น การสาธิตการผายปอด การสาธิตการเล่นของครูพละ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 การศึกษานอกสถานที่ (Field Trips) เป็นการพาผู้เรียนไปศึกษาหาความรู้ นอกห้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ประสบการณ์นี้มีความเป็นนามธรรมมากกว่าการสาธิต เพราะผู้เรียนแทบไม่ได้มีส่วนในกิจกรรมที่ได้พบเห็นนั้นเลย

ขั้นที่ 6 นิทรรศการ (Exhibits) เป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้รับด้วยการดู เป็นส่วนใหญ่ อาจจัดแสดงสิ่งต่าง ๆ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง วัสดุสาธิต แผนภูมิ ภาพยนตร์ เป็นต้น

ขั้นที่ 7 โทรทัศน์และภาพยนตร์ (Television and Motion Picture) เป็นประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมมากกว่าการจัดนิทรรศการ เพราะผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยการดูภาพและฟังเสียงเท่านั้น

ขั้นที่ 8 ภาพนิ่ง วิทยูและการบันทึกเสียง (Still Picture) เป็นประสบการณ์ที่รับรู้ได้ทางใดทางหนึ่งระหว่างการฟังและการพูด ซึ่งนับเป็นนามธรรมมากขึ้น

ขั้นที่ 9 ทศนสัญลักษณ์ (Visual Symbols) เป็นประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมมากที่สุด บรรยาย การปราศรัย คำโฆษณา ฯลฯ ดังนั้นผู้เรียนควรมีพื้นฐานเช่นเดียวกับที่ศนสัญลักษณ์นั้น ๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

ขั้นที่ 10 วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbols) ได้แก่ คำพูด คำอธิบาย หนังสือ เอกสาร แผ่นปลิว แผ่นพับ ที่ใช้ตัวอักษร ตัวเลข แทนความหมายของสิ่งต่าง ๆ นับเป็นประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมมากที่สุดสื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอีนประจำมัธยมนี้ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักคำสอนที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เรียนรู้ได้จากสื่อการเรียน และแหล่งประเทศชาติ รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและอื่น ๆ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะ

หนังสือเรียนควรมีเนื้อหา สาระ ครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อหรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ควรมีความหลากหลาย และถูกต้อง ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และอื่นๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้เกิด การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปที่ เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาอิสลามศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

- 1) จัดทำ และจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
- 2) ศึกษา ค้นคว้า เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
- 4) ศึกษาวิธีการเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม หลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- 5) ศึกษาวิธีการวิเคราะห์ และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์ และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่กันอย่างสม่ำเสมอ
- 6) จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อสารการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษา และในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
- 7) จัดให้มีเครือข่ายการเรียน เชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง มัสยิดสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น ๆ
- 8) จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

การใช้รูปภาพเป็นสื่อในการประกอบการเรียนการสอน

รูปภาพ (Flat picture) เป็นอุปกรณ์การสอนที่ทำได้ง่าย ราคาถูก ครูอาจหา รูปภาพได้จากนิตยสาร หนังสือพิมพ์ ภาพโฆษณา ปฏิทิน ซึ่งมีทั้งภาพสีและขาวดำ จัดเป็นทัศนะ วัสดุที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมาก ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ดีกว่าการบรรยายหรืออธิบายเพียงอย่างเดียว

คุณค่าของรูปภาพ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปภาพยืนยันถึงคุณค่าของรูปภาพที่มีต่อการเรียนการสอน หลายประการ คือ

1. เป็นจุดรวมความสนใจของผู้ดูและทำให้มีประสบการณ์ร่วมกัน

2. ช่วยทำให้เข้าใจบทเรียนได้ง่าย จำได้รวดเร็ว เป็นตัวเสริมแรงทำให้บทเรียน น่าสนใจ

3. ช่วยเปลี่ยนทัศนคติของผู้ดูได้ แก้อายประทับใจที่ผิดได้
4. สามารถจำลองสิ่งที่เป็นจริงมาศึกษารายละเอียดได้ จะใช้เวลาศึกษานานเท่าไรก็ได้ เช่น รูปภาพที่ถ่ายจากดาวอังคารหรือดวงจันทร์

5. สามารถนำสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมาศึกษาได้
6. ช่วยทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่านให้สมบูรณ์ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
7. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เช่น ได้ตอบคำถามโดยอ่านจากภาพ ช่วยทำภาพมาจัดป้ายนิเทศ จากการเรียนเนื้อหาบางเรื่องแล้ว มีส่วนร่วมในการอภิปราย

8. ช่วยทำประสบการณ์นามธรรมให้เป็นรูปธรรม
9. ราคาถูก หาซื้อได้ง่าย สามารถดัดแปลงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนได้ง่าย

10. แปรสภาพเป็นสื่อได้หลายรูปแบบ เช่น เป็นภาพฉีกเป็นชิ้นส่วนที่ใช้ติดกับแผ่นป้าย ผ่าสำลี สมุดภาพ นำไปตกแต่งป้ายนิเทศ ฯลฯ

11. ครอบคลุมเนื้อหาหลายวิชา
12. เหมาะที่จะใช้กับผู้เรียนทั้งหลายบุคคล กลุ่มเล็ก และทั้งห้องเรียน
13. ใช้ร่วมกับสื่ออื่น ๆ ได้เกือบทุกชนิด
14. นำเรื่องราวและเหตุการณ์ในอดีตมาศึกษาได้
15. ช่วยเน้นรายละเอียดทำให้มองเห็นความซับซ้อนได้
16. ใช้ได้ทุกขั้นตอนของการเรียนการสอน (ขั้นนำ ขั้นสอน สรุป วัตถุประสงค์) สุดแต่จะใช้
17. เป็นแหล่งข้อมูลใช้สำหรับศึกษาค้นคว้าได้ทุกยุคสมัย
18. สามารถนำเอาสิ่งที่เร้นลับ สิ่งที่ยังมองไม่เห็นด้วยตาเปล่ามาศึกษา

ข้อจำกัดของรูปภาพ

1. ชำรุดฉีกขาดได้ง่าย ถ้าจะเก็บไว้ในระยะยาว ต้องผนึกบนกระดาษแข็ง
2. ต่ำกว่าการใช้ของจริงหรือหุ่นจำลอง เพราะขาดมิติของความลึก
3. อยู่ในลักษณะนิ่งขาดการเคลื่อนไหว

ลักษณะของรูปภาพที่เด็กชอบดู

จากการวิจัยหลาย ๆ ชิ้นที่พยายามศึกษาถึงรูปแบบ ขนาด สี ของภาพที่เด็กชอบดู พอสรุปได้ดังนี้

1. เด็กเล็กจะชอบภาพง่าย ๆ แต่เมื่อโตขึ้นจะสนใจภาพที่มีความสลับซับซ้อนขึ้นตามลำดับ

2. เด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ
3. ชอบภาพสีที่ใช้สีเลียนแบบธรรมชาติ

4. ชอบภาพที่มีการแสดงอาการเคลื่อนไหวอยู่นาน เช่น คนกำลังวิ่ง ต้นไม้กำลังล้ม คนกำลังทำท่าหน้าจะร้องไห้

5. ชอบภาพที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมของตน
6. ชอบรูปภาพที่มีขนาดใหญ่ เพราะเห็นชัดเจนกว่า
7. ชอบภาพที่เป็นไปตามความจริงมากกว่าภาพประดิษฐ์
8. ชอบภาพที่แสดงให้เห็นถึงการกระทำหรือเรื่องราวต่อเนื่องกัน

ลักษณะการมองภาพ

1. ทุกคนชอบมองภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ
2. ผู้ดูภาพแต่ละคนจะมองเห็นสิ่งที่อยู่ในภาพเดียวกันได้แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้ดูแต่ละคน ทักษะคิด ความรู้สึกส่วนตัว
3. ครั้งแรกที่เห็นภาพจะมองรวม ๆ ก่อน แล้วจึงพิจารณาจุดที่น่าสนใจและรายละเอียดในลำดับต่อมา
4. ผู้ดูภาพที่ได้รับการแนะนำล่วงหน้าจะเห็นในสิ่งที่ต้องการได้มากกว่าให้ดูเองโดยไม่ให้คำแนะนำ
5. ส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มที่จะมองภาพบริเวณซ้ายบนมากที่สุด รองลงมาคือ ซ้ายล่าง ขวาบน และขวาล่าง ตามลำดับ (เพราะเราอ่านจากซ้ายไปขวานั้นเอง)

หลักการเลือกรูปภาพประกอบการสอน

เมื่อได้ทราบถึงลักษณะการมองภาพของตน และภาพที่เด็กชอบดูแล้วก็ควรนำความรู้หรือข้อเท็จจริงนี้มาใช้ในการพิจารณาในการเลือกภาพ เพื่อนำมาประกอบการสอน

1. ตรงกับจุดประสงค์ของเนื้อหาที่จะสอนและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน
2. เหมาะกับวัย ระดับชั้นของผู้เรียน
3. เกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
4. รูปภาพที่เป็นจริง เหมือนจริง
5. แสดงเรื่องที่สำคัญเพียงอย่างเดียว
6. ถ้าเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ไม่เคยเห็นมาก่อน ควรมีสิ่งที่สามารถให้ผู้ดูเทียบเคียงขนาดที่แท้จริงของ ๆ สิ่งนั้นอยู่ในภาพด้วย เพื่อให้ผู้ดูเข้าใจขนาดที่ถูกต้อง
7. เลือกภาพที่มีการจัดภาพหรือการประกอบภาพที่น่าสนใจ
8. เลือกใช้ภาพสีถ้าเห็นว่าภาพสีจะช่วยสื่อความหมายได้ดีกว่า
9. ภาพวาดจะเน้นรายละเอียดได้มากกว่าภาพถ่ายในกรณีที่ภาพมีความซับซ้อน
10. ถ้าใช้ในห้องเรียนควรมีขนาดใหญ่พอที่จะมองเห็นได้ทั่วห้อง (ขนาด 8x10 นิ้ว)
11. ในการสอนแต่ละครั้ง ควรเลือกใช้ภาพที่สื่อความหมายได้ดีที่สุดไม่จำเป็นต้องใช้หลาย ๆ ภาพ
12. มีความเกี่ยวพันหรือใกล้เคียงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ยิ่งทำให้ผู้ดูอ่านความหมายได้ถูกต้อง

หลักการเลือกรูปภาพประกอบการสอน

เมื่อตัดสินใจว่าจะเลือกใช้ภาพใดแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของครูที่จะหาวิธีการที่ดีที่สุดในการใช้ภาพนั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

1. ไม่ควรให้ดูหลาย ๆ ภาพพร้อม ๆ กันอาจทำให้ผู้ดู สับสนและเกิดความคิดรวบยอด สู้ภาพเดียวที่ตรงจุดหมายไม่ได้

2. ใช้ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป และอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนที่จะผ่านไปยังภาพอื่น

3. พยายามพิจารณาเลือกรูปภาพร่วมกับสื่อชนิดอื่นด้วย เช่น อาจใช้ควบคู่กับแผนภูมิ แผนสถิติ ของจริง เทป เพราะรูปภาพเพียงอย่างเดียวไม่สามารถถ่ายทอดความหมายให้กับผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้ภาพด้วย เช่น ได้ตอบคำถาม ได้อภิปรายได้ตอบโต้

5. วางแผนการใช้ล่วงหน้าว่าจะได้ภาพนั้นเพื่ออะไร เมื่อไร อย่างไร

- ถ้าใช้นำเข้าสู่บทเรียนควรนำภาพให้นักเรียนดู แล้วใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กตอบหรือพูดคุยเกี่ยวกับภาพนั้น

- ถ้าใช้ประกอบการเรียนการสอนให้ใช้วิธีการอธิบายแสดงภาพให้ดูให้ได้พิจารณารายละเอียด พร้อมทั้งทำความเข้าใจไปด้วย

- ถ้าใช้รูปให้นำภาพทั้งหมดออกแสดงตามลำดับ ครูอาจเป็นผู้สรุปหรือให้นักเรียนช่วยกันสรุปได้

- ถ้าใช้วัดผลควรนำภาพออกแสดงแล้วให้เด็กตอบคำถาม เพื่อให้ได้คำตอบที่ครูต้องการ สังเกตจากปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เรียน

6. แนะนำวิธีอ่านหรือดูภาพแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นรายละเอียดที่ต้องการ

7. ควรเลือกวิธีการดูรูปภาพให้เหมาะสมที่สุด เช่น อาจใช้วิธีติดบนกระดานถือแล้วแสดงให้ดูที่หน้าชั้นเรียน ให้ดูเป็นกลุ่มหรือใช้เครื่องฉายภาพที่บแสงฉายให้ดู

8. บางครั้งอาจใช้ภาพกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เช่น ให้ผู้เรียนสร้างเรื่องประกอบภาพ

9. ใช้ภาพให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และทดสอบความเข้าใจของนักเรียนที่ได้จากรูปภาพทุกครั้งที่ใช้ประกอบการสอน

10. ครูจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า เฉพาะตัวรูปภาพเองไม่ช่วยให้เกิดความเข้าใจหรือความทรงจำมากนัก แต่รูปภาพจะมีคุณค่าในการเรียนการสอนได้มากก็ต่อเมื่อครูนำมาใช้ได้อย่างถูกวิธี และใช้คำพูด คำอธิบายได้อย่างเหมาะสม

11. บอกขนาดที่แท้จริงของสิ่งที่เห็นในภาพนั้นแก่นักเรียนด้วย เพื่อความเข้าใจอันถูกต้อง

12. ภาพที่แสดงให้ดูในช่วงการเรียนการสอนแล้ว เมื่อเลิกสอนครูอาจนำไปจัดแสดงไว้บนป้ายนิเทศให้นักเรียนได้ศึกษาต่อนอกเวลาเรียนก็ได้

2.3.4 ความสำคัญของสื่อการสอน

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ⁶ กล่าวว่า ปัญหาอย่างหนึ่งในการสอนก็คือ แนวทางการตัดสินใจจัดดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งการสอนโดยทั่วไป ครูมักมีบทบาทในการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหาสาระ หรือทักษะและบทบาทในการจัดประสบการณ์เพื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนแต่ละคนด้วยว่าผู้เรียนมีความต้องการอย่างไร ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบนี้ การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญมาก ทั้งนี้เพื่อสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจผู้เรียนให้เกิดความอยากเรียนรู้และเพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้ของผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมาย สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ทั้งหมดที่จัดขึ้นมาเพื่อการเรียนการสอนนั้น ก็คือ การเรียนการสอนนั่นเอง

เอ็ดการ์ เดล ได้กล่าวสรุปถึงความสำคัญของสื่อการสอน ดังนี้

สื่อการสอน ช่วยสร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขึ้นในความคิดของผู้เรียน การฟังเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนจะต้องใช้จินตนาการเข้าช่วยด้วย เพื่อให้สิ่งที่ป็นนามธรรมเกิดเป็นรูปธรรมขึ้นในความคิด แต่สำหรับสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้เรียนย่อมไม่มีความสามารถจะทำได้ การใช้อุปกรณ์เข้าช่วยจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสร้างรูปธรรมขึ้นในใจได้ สื่อการสอน ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสได้ด้วยตา หู และการเคลื่อนไหวจับต้องได้แทนการฟังหรือดูเพียงอย่างเดียว เป็นรากฐานในการพัฒนาการเรียนรู้และช่วยความทรงจำอย่างถาวร ผู้เรียนจะสามารถนำประสบการณ์เดิมไปสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ เมื่อมีพื้นฐานประสบการณ์เดิมที่ดีอยู่แล้ว ช่วยให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางความคิด ซึ่งต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น เวลา สถานที่ วัฏจักรของสิ่งมีชีวิต ช่วยเพิ่มทักษะในการอ่านและเสริมสร้างความเข้าใจในความหมายของคำใหม่ ๆ ให้มากขึ้น ผู้เรียนที่อ่านหนังสือซำก็จะสามารถอ่านได้ทันพวกที่อ่านเร็วได้ เพราะได้ยินเสียงและได้เห็นภาพประกอบกัน

แนวทางการผลิตสื่อการสอนที่เป็นพื้นฐานทางด้านภาษาอาหรับ ดังนี้

โดยที่ภาษาเป็นวิชาทักษะ การใช้สื่อการสอนวิชาภาษาต้องคำนึงถึงหลักบูรณาการ สื่อที่จะช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการทางการใช้ภาษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน

การผลิตสื่อการสอนวิชาภาษาอาหรับ มีแนวดังนี้

1. ควรผลิตและเลือกสื่อที่จะเอื้อต่อลำดับขั้นของการพัฒนาทักษะทางภาษา ทั้ง 4 ด้าน

⁶ <https://www.gotoknow.org/posts/231418>

2. ควรเน้นการใช้สื่อที่จะให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติทั้งที่เป็นสถานการณ์จริง คือ การได้ฟัง พูด และอ่านเขียนจริง หรือในสถานการณ์จำลองที่มีสื่อโสตทัศน เช่น เครื่องบันทึกเสียงเข้าช่วย
3. ควรผลิตและเลือกสื่อที่ครอบคลุมสื่อประเภทวัสดุประเภทของที่พบหาได้ในชีวิตประจำวัน และสื่อสิ่งพิมพ์ เล่น แบบเรียน ภาพชุด บัตรคำต่างๆ
4. ควรผลิตและเลือกสื่อประเภทอุปกรณ์ที่ช่วยนักเรียนให้ได้ฝึกทักษะทางภาษา เช่น เครื่องฝึกผสมคำ หรือประโยค เครื่องบันทึกเสียงสำหรับฝึกการออกเสียง เป็นต้น
5. ควรจัดให้มีสื่อประเภทวิธีการ เล่น การสนทนาโต้ตอบระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน การเล่นเกมแสดงบทบาทการเล่นละคร และการเล่นเกม ฝึกทักษะต่างๆ

Prince of Songkla University
Pattani Campus